

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Eva Krčahová
Soňa Šestáková

Tvorba individuálnych výchovno-vzdelávacích plánov
pre žiakov
so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

2013

Publikácia bola vydaná a financovaná z prostriedkov ESF
v rámci národného projektu Profesijný a kariérový rast
pedagogických zamestnancov.
ITMS kód projektu 26120130002
ITMS kód projektu 26140230002

**Tvorba individuálnych výchovno-vzdelávacích programov
pre žiakov
so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**

Eva KRČAHOVÁ
Soňa ŠESTÁKOVÁ

Bratislava 2013

Obsah

Úvod	5
1/ Úvod do problematiky	6
2/ Žiak so ŠVVP	7
2.1 Podmienky prijatia žiaka so ŠVVP do bežnej školy	8
2.2 Pedagogická diagnostika	9
3/ Individuálny výchovno-vzdelávací program	13
3.1 Význam IVVP	14
3.2 Stratégia tvorby	15
3.3 Tvorba IVVP	18
3.3.1 Audit	18
3.3.2 Postup pri konštrukcii IVVP	19
3.3.3 Implementácia	28
3.3.4 Evalvácia	29
4/ Vzory IVVP	32
Záver	41
Zoznam bibliografických odkazov	42

Zoznam skratiek a symbolov

ADHD	attention deficit hyperactivity disorder (porucha pozornosti sprevádzaná hyperaktivitou)
CPPP	centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie
CŠPP	centrum špeciálno-pedagogického poradenstva
IVVP	individuálny výchovno-vzdelávací program
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
MZ	metodické združenie
NKS	narušená komunikačná schopnosť
PC	počítač
PK	predmetová komisia
SR	Slovenská republika
ŠPÚ	Štátny pedagogický ústav
ŠVVP	špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba
UP	učebný plán
UO	učebné osnovy
ZŠ	základná škola

Úvod

Charakteristickým znakom ľudskej spoločnosti z genetického hľadiska je jej heterogénnosť. Genetická výbava človeka spolu s najrozmanitejšími mutagénnymi faktormi spôsobujú, že v každej spoločnosti sa nachádzajú jednotlivci nielen s výnimočnými schopnosťami, ale aj ľudia s rôznym druhom a stupňom postihnutia či znevýhodnenia. Našou humánnou povinnosťou je poskytovať týmto jednotlivcom špeciálnu starostlivosť.

Napriek tomu, že v súčasnosti sa výrazne zlepšila starostlivosť o žiakov, ktorí majú problémy s učením sa, máme najväčšie problémy s tvorbou, realizáciou a vyhodnotením individuálnych vzdelávacích programov.

V študijnom texte sa zameriavame na prípravu, tvorbu a vyhodnotenie takýchto IVVP pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami; venujeme sa podmienkam prijatia žiaka so ŠVVP do bežnej školy a pedagogickej diagnostike ako dôležitým podkladom na prípravu IVVP. Cieľom učebného zdroja je poskytnúť teoretické vedomosti a praktické návody na spracovanie IVVP, na plnenie z neho vyplývajúcich úloh, ako aj na jeho vyhodnotenie.

1/ Úvod do problematiky

História ľudstva je poznačená dlhými obdobiami, keď postihnutí jedinci boli stigmatizovaní a následkom svojho postihnutia vylúčení zo života spoločnosti. V rozvinutých demokratických krajinách sa uplatňuje trend aktívnej podpory na vytvorenie nevyhnutných podmienok, aby aj ľudia s postihnutím mohli kvalitne žiť v prirodzenom prostredí a aby sa mohli plnohodnotne zaradiť do spoločenského života medzi zdravých spoluobčanov. Prvou podmienkou je vytvoriť pre nich čo najkvalitnejšie podmienky v oblasti vzdelávania.

Nadobudnutím účinnosti zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zmien sa zjednotila školská terminológia na úseku začleňovania žiakov so ŠVVP. Štátny pedagogický ústav vypracoval komplex informatívnych materiálov k problematike vzdelávania žiakov so ŠVVP.

Všetky pokyny a usmernenia sú pravidelne zverejňované a aktualizované na internetových stránkach MŠVVaŠ SR a ŠPÚ.

2/ Žiak so ŠVVP

Žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je taký žiak, ktorý má príslušným poradenským zariadením diagnostikovanú špeciálnu výchovno-vzdelávaciu potrebu, nie je možné vzdelávať ho štandardným spôsobom a pri jeho výchove a vzdelávaní treba upraviť podmienky, obsah, formy, metódy a prístupy.

Žiaci, ktorí majú problémy pri edukácii, by mali byť čím skôr absolvovať odborné diagnostické vyšetrenie, aby boli určené presné diagnózy a hlavne prognóza v oblasti ich vzdelávania. Ak má žiak určité ťažkosti, nemusia nevyhnutne súvisieť s tým, že má zdravotné postihnutie alebo znevýhodnenie. Len odborní zamestnanci školských poradenských centier sú kompetentní určiť diagnózu a navrhovať riešenia.

Školský zákon uvádza nasledovné postihnutia a znevýhodnenia:

- žiak so špecifickou vývinovou poruchou učenia,
- žiak s poruchou správania a pozornosti (ADHD, ADD),
- žiak s narušenou komunikačnou schopnosťou,
- žiak so zrakovým postihnutím,
- žiak so sluchovým postihnutím,
- žiak s telesným postihnutím,
- žiak s mentálnym postihnutím.

V praxi sa môžeme stretnúť aj so žiakmi, ktorí majú viacnásobné postihnutie, t. j. kombináciu viacerých druhov zdravotného postihnutia a znevýhodnenia. Charakteristiky jednotlivých postihnutí uvádzame v učebnom zdroji Krčáhová, Šestáková *Integrácia žiakov so ŠVVP v bežnej škole* (2012).

2.1 Podmienky prijatia žiaka so ŠVVP do bežnej školy

Podmienky prijatia dieťaťa (žiaka) so ŠVVP upravuje § 61 zákona NR SR č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (www.minedu.sk).

O prijatí takéhoto žiaka rozhoduje riaditeľ školy na základe žiadosti zákonného zástupcu a písomného vyjadrenia zariadenia výchovného poradenstva a prevencie, vydaného na základe diagnostického vyšetrenia dieťaťa. Riaditeľ školy poučí zákonného zástupcu o všetkých možnostiach vzdelávania jeho dieťaťa ešte pred jeho prijatím do školy.

V tejto súvislosti je mimoriadne dôležité získať si na svoju stranu zákonných zástupcov žiakov, čo je možné iba cieľavedomým odborným prístupom.

Rodič by mal vidieť ako jeho dieťa napriek určitým problémom napreduje, napriek tomu, že nie je zvyhodňované.

Kvalitne spracovaný, zodpovedne realizovaný a objektívne zhodnotený IVVP, ako aj spolupráca učiteľa s rodičmi dieťaťa sú zárukou tohto napredovania.

Spolupráca s poradenským zariadením

Riaditeľ školy, ako aj ostatní pedagogickí zamestnanci by mali spolupracovať s poradenskými zariadeniami, aby zabezpečili komplexnú starostlivosť o žiaka so ŠVVP. To, ktoré zariadenie bude žiaka evidovať a poskytovať mu odbornú pomoc je na rozhodnutí zákonného zástupcu, pričom poradenské zariadenia zabezpečujú okrem diagnostiky aj odbornú pomoc spočívajúcu v terapeutickej starostlivosti, konzultáciách pre zákonných zástupcov aj pedagogických zamestnancov, navrhujú spôsoby vzdelávania a spolupracujú pri profesijnej orientácii žiaka.

Spolupráca s rodičmi

Pri zabezpečovaní výchovy a vzdelávania žiakov so ŠVVP je nevyhnutná spolupráca s rodičmi žiaka. Rodič má právo rozhodnúť sa pre školu v ktorej chce,

aby sa jeho dieťa vzdelávalo. Ak rodič požiada bežnú školu o začlenenie medzi intaktných rovesníkov, je povinný spolupracovať so školou, poradenským zariadením, resp. iným odborným pracoviskom.

Spolupráca s rodičmi je často náročná, často sa stáva, že niektorí rodičia svoje dieťa preceňujú, prípadne žiadajú pre neho rôzne úľavy a výhody. Na druhej strane sú rodičia, ktorí dieťa podceňujú, neveria mu, prípadne im je jeho vzdelávanie ľahostajné a považujú ho za zbytočné. Z uvedených dôvodov musia pedagogickí zamestnanci škôl s rodičmi pracovať, trpezlivo im vysvetľovať podstatu integrovaného vzdelávania a ak je potrebné, prizývať si na to aj odborníkov z praxe – špeciálnych pedagógov a psychológov.

Rodič nemôže nadobudnúť dojem, že vzdelávanie jeho dieťaťa je pre školu záťažou, ale musí byť usmerňovaný tak, aby poznal nielen svoje práva, ale aj svoje povinnosti. Pri komunikácii s rodičmi treba mať na pamäti definície práv a povinností dieťaťa, žiaka a jeho zákonného zástupcu, alebo zástupcu zariadenia, uvedené v § 144 a 145 zákona č. 245/2008 Z. z.

2.2 Pedagogická diagnostika

Zelinková (2001) definuje pedagogickú diagnostiku ako komplexný proces, ktorého cieľom je poznávanie, posudzovanie a hodnotenie vzdelávacieho procesu a jeho účastníkov, zameriava sa na obsahovú zložku (získovanie dosiahnutej úrovne vedomostí, zručností a návykov) a procesnú zložku (akým spôsobom výchovno-vzdelávací proces prebieha, ako ovplyvňuje žiaka).

Okrem úrovne vedomostí a zručností sa zisťuje aj emocionálno-sociálna úroveň žiaka, čo je pri žiakoch so ŠVVP mimoriadne dôležité. Pri posudzovaní prípadných neúspechov učiteľ diagnostikuje aj úroveň psychických funkcií (pamäť, vnímanie, pozornosť atď.), ktoré podmieňujú osvojovanie si vedomostí. Tieto údaje však musia byť doplnené anamnestickými údajmi o žiakovi, údajmi o rodine a ďalších inštitúciách, do ktorých je žiak zapojený.

Súčasťou kvalitnej pedagogickej diagnostiky musí byť diagnostika práce učiteľa, t. j. používané metodické postupy pri práci so žiakom a hodnotenie a klasifikácia žiaka. Na základe analýzy a syntézy získaných informácií sú vyvodzované závery, ktoré sú východiskom na vypracovanie IVVP.

Metódy pedagogickej diagnostiky

Pedagogická diagnostika preberá mnoho metód známych zo psychológie, ktoré modifikuje na svoje potreby. Okrem toho využíva aj svoje vlastné metódy (napr. hodnotenie a klasifikácia).

V tejto kapitole uvádzame opis najpoužívanejších metód a ich význam na spracovanie IVVP.

Pozorovanie

Je jednou z najdôležitejších metód diagnostiky. Učiteľ sleduje a vníma žiaka počas celého dňa, týždňa, celého školského roku, uvedomuje si ako sa dieťa javí v porovnaní so svojimi rovesníkmi, v čom vyniká, zaostáva, ako reaguje na úspech a neúspech. Zároveň môže sledovať, či a ako sa žiak mení vplyvom nového prístupu, reedukácie, či inej intervencie. V praxi sa využíva aj spolupráca s rodičmi, ktorí môžu učiteľovi priniesť cenné informácie o tom, ako sa ich dieťa správa v rôznych situáciách.

Rozhovor

Učiteľ v praxi využíva rozhovor s rodičmi dieťaťa a rozhovor so samotným dieťaťom. Na rozhovor sa musí vopred pripraviť a musí mať na pamäti cieľ, čo chce rozhovorom zistiť a dosiahnuť. Vedenie rozhovoru nie je jednoduché, nie je to nezáväzná rozprávanie. Pri rozhovore s rodičmi je dôležité získať si ich na svoju stranu, rokovať s nimi ako s rovnocennými partnermi, s ktorými riešime spoločnú úlohu. Rozhovor so žiakom je potrebné odlíšiť od poučovania, dieťa musí dostať priestor na vyjadrenie svojich názorov bez toho, aby mu hrozilo nebezpečenstvo, že budú akokoľvek zneužit.

Anamnéza

Anamnéza je jednou z metód, pomocou ktorej získavame dôležité informácie z uplynulého života dieťaťa, ktoré môžu prispieť k objasneniu súčasného stavu a k stanoveniu ďalšieho postupu pri práci so žiakom. V praxi sa využíva osobná anamnéza, rodinná anamnéza a školská anamnéza. Pri objasňovaní niektorých súvislostí vyplývajúcich z anamnézy učiteľovi pomôžu odborní zamestnanci poradenského zariadenia.

Dotazníky, testy

Dotazníky a testy sú využívané ako jedna z možností zisťovania úrovne vedomostí a schopností žiaka. Možno ich využiť skôr u starších žiakov, u ktorých je predpoklad, že zvládli techniku čítania a porozumejú zadaným úlohám. V rámci pedagogického testovania sú realizované celoštátne testovania žiakov niektorých ročníkov, výsledky sú vyhodnocované a porovnávané v rámci celej SR (napr. testovanie deviatakov). Niektoré odborné testy sú praktizované odbornými zamestnancami poradenských centier.

Metódy overovania vedomostí a zručností

Pre potreby diagnostiky sú využívané vedomostné testy, didaktické testy, ústne a písomné overovanie vedomostí, hodnotenie a klasifikácia. S uvedenými metódami pracuje učiteľ denne, tvoria nezastupiteľnú súčasť pedagogickej diagnostiky.

Analýza výsledkov činnosti a analýza úloh

Z analýzy výsledkov žiaka získava učiteľ dôležité poznatky, ktoré napomôžu pri určení diagnózy a stanovení primeraného IVVP.

Učiteľ hodnotí napríklad: výsledky práce na pracovných činnostiach, výtvarnej výchove, laboratórne práce, diktáty, záznamy z čítania, písomné práce, iné písomné prejavy a pod.

Pedagogická dokumentácia

Pedagogická dokumentácia tvorí materiály, ktoré charakterizujú školu a jej vlastnú prácu so žiakom. Okrem učebných plánov, učebných osnov je to príprava na vyučovanie a metodické pomôcky.

Vlastnú prácu žiakov dokumentujú záznamy o žiakoch, pozorovanie, postrehy pedagogických zamestnancov, ktorí so žiakom pracujú. Presné záznamy sú dôležité ku stanoveniu diagnózy, nebolo by správne ich podceňovať.

Úloha CPPP a ČŠPP pri diagnostike

Ako sme už uviedli poradenské zariadenia zohrávajú pri integrácii veľkú úlohu. Nezastupiteľná je hlavne realizácia diagnostiky, ktorú v súlade s platnou legislatívou vykonávajú odborní zamestnanci centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centier špeciálno-pedagogického poradenstva.

Kompetencie obidvoch definuje § 132 a 133 zákona č. 245/2008 Z. z., veľmi zjednodušene môžeme povedať, že v starostlivosti centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie sú deti, ktoré nemajú zdravotné postihnutie. Starostlivosť centier špeciálno-pedagogického poradenstva je zameraná na deti so zdravotným postihnutím. Z realizovaného vyšetrenia v poradenskom zariadení je vypracovaná správa, ktorá podľa pokynov na vyplnenie *Návrhu na prijatie žiaka so ŠVVP do špeciálnej školy, ŠMŠ, MŠ, ZŠ a strednej školy* (www.statpedu.sk) musí mať predpísané náležitosti, ktoré sú uvedené v spomínaných pokynoch.

3/ Individuálny výchovno-vzdelávací program (IVVP)

Dnes už vieme, že potreby znevýhodnených žiakov sa natolko odlišujú od potrieb ostatných žiakov, že je nevyhnutné zamyslieť sa nad spôsobmi ich vzdelávania a vzdelávanie riešiť prostriedkami, ktoré sa viac či menej odlišujú od štandardných. Na zabezpečenie realizácie uvedenej úlohy slúžia individuálne vzdelávacie programy.

Dôležité je uvedomiť si rozdiel medzi individuálnym vzdelávacím programom, ktorý je komplexným dokumentom zohľadňujúcim diagnózu žiaka, jeho individuálne špeciálno-pedagogické potreby, zabezpečenie jeho vzdelávania a individuálnym vzdelávacím plánom, ktorým rozumieme úpravu učebných osnov v tých predmetoch, kde to je nevyhnutné.

Individuálny výchovno-vzdelávací program je súčasťou povinnej dokumentácie individuálne integrovaného žiaka so ŠVVP. Školský zákon definuje, čo má IVVP obsahovať (základné informácie o žiakovi a vplyve jeho diagnózy na výchovno-vzdelávací proces, požiadavky na úpravu prostredia triedy, učebných postupov, učebných plánov, učebných osnov, na organizáciu výchovno-vyučovacieho procesu a požiadavky na zabezpečenie kompenzačných pomôcok, špeciálnych učebných pomôcok a personálnej pomoci). IVVP sa v praxi využívajú pomerne krátko. Ich vypracovanie je jedným z najväčších problémov učiteľov, ktorí sa pri ich tvorbe stretávajú s množstvom nejasností súvisiacich s nedostatkom vedomostí a informácií.

V nasledujúcej kapitole sa budeme venovať konkrétnym postupom pri vypracovaní individuálneho vzdelávacieho programu pre žiakov so ŠVVP. Nie

je možné zostaviť ideálny program, resp. model programu, ktorý by sme mohli prevziať a uplatniť na ktoréhokoľvek žiaka. IVVP musí byť *ušíty na mieru* každému konkrétnemu žiakovi. Je to dané variabilitou ťažkostí, ale aj predností žiakov, genetickými dispozíciami, starostlivosťou v rodine, podmienkami školy, personálnym a materiálnym zabezpečením školy.

3.1 Význam IVVP

Naším cieľom je poskytnúť rady a návody pre učiteľa, aby IVVP bol prínosom pre všetkých zúčastnených (učiteľa, žiaka, rodiča, ostatných spolužiakov).

Mertin (1995) uvádza ako môže IVVP pomôcť pri práci so žiakom so ŠVVP :

1. Dieťaťu dáva príležitosť postupovať podľa vlastných schopností, individuálnym tempom, bez toho, aby ho stresovalo porovnávanie so spolužiakmi.
2. Učiteľovi umožňuje systematicky postupovať podľa vypracovaného programu.
3. Ak sa rodičia podieľajú na jeho tvorbe , alebo s ním aspoň súhlasia, je väčšia pravdepodobnosť, že budú spolupracovať so školou, sledovať pokroky svojho dieťaťa.
4. Ak sa žiak vzdeláva a hodnotí vzhľadom na jeho poruchu, dosahuje často veľmi dobré výsledky, ktoré však neodrážajú úroveň jeho skutočných vedomostí a schopností. Potom sa môže stať, že rodičia nekriticky požadujú súhlas školy so štúdiom dieťaťa na strednej škole, na ktorú žiak vzhľadom na postihnutie nemá predpoklady. Zavedením IVVP tento problém zaniká, lebo všetci zainteresovaní podpisom vyjadria súhlas s vypracovaným programom. Porovnaním programu a skutočných požiadaviek je zrejmé, na akej úrovni žiak pracuje.
5. IVVP má mať aj motivačnú hodnotu. Dieťa má pocit, že mu chce učiteľ pomôcť, že mu dáva príležitosť, byť lepším.

6. Práca podľa IVVP je obranou proti doposiaľ sa objavujúcim reakciám niektorých žiakov a ich rodičov, ktorí hovoria: *Ja som dyslektik, nemusím nič robiť, ale zároveň nemôžem dostať nedostatočnú*. Program vychádza zo súčasnej úrovne žiaka, stavia na doterajších vedomostiach, nekladie nesplniteľné požiadavky.

Mertin súčasne uvádza, že IVVP:

- Vychádza z diagnózy odborného pracoviska a pedagogickej diagnózy školy.
- Je tvorený s prihliadnutím k súčasnému stavu žiaka, rešpektuje jeho individuálne schopnosti.
- Musí byť reálny, musí zodpovedať situácii v triede a personálnemu zabezpečeniu reedukácie.
- Nie je nemennou normou, ak sa ukáže pri kontrole, prípadne aj skôr, ako veľmi náročný, či zbytočne ľahký, možno ho upraviť.
- Mal by zapojovať čo najviac zainteresovaných ľudí – učelia, pracovník ČŠPP, rodičia, dieťa, prípadne ďalší.

Môžeme povedať, že IVVP dáva žiakom so ŠVVP príležitosť byť v bežnej škole úspešne vzdelávaný, pri práci so žiakom sú využívané špeciálne metódy a postupy, sú zohľadňované jeho špecifické potreby, čo priaznivo ovplyvňuje jeho celkový rozvoj.

3.2 Stratégia tvorby IVVP

Vytvoriť dobrý IVVP môže byť pre učiteľa problém. Ako uvádza Zelinková (2001) objavujú sa dokonca požiadavky stanoviť približnú štruktúru a obsah IVVP zákonom.

Aj keď sa programy od seba líšia, mali by mať jeden spoločný cieľ a to hľadať súvislosť medzi diagnózou a následným odborným prístupom, pričom

je potrebné tieto činnosti plánovať a vyhodnocovať. Ich hlavným cieľom je použiteľnosť pri edukácii tak, aby učiteľ mohol žiakovi pomôcť a objektívne zhodnotiť jeho pokroky.

Odborná literatúra uvádza dva prístupy k tvorbe IVVP. Zástancovia prvého sa snažia o to, aby do spracovania IVVP boli zapojení odborníci rôznych profesií, ktorí posúdia znevýhodnenie dieťaťa a navrhnú ako postupovať pri výchove a vzdelávaní. Odborníci však pri každodennej práci s dieťaťom nie sú prínosom.

Druhý prístup rešpektuje potreby učiteľa, ktorý si sám program vytvára, pričom využíva podklady odborníkov. Na to, aby učiteľ sám spracoval IVVP ale nie je odborne pripravený. Mnohí učitelia preto žiadajú zamestnancov poradenských zariadení, aby im IVVP vypracovali, odvolávajú sa na odbornú zdatnosť zamestnancov centier. V praxi sa stretávame aj so situáciou, keďže program spracovaný formálne, nie je vyhodnocovaný a často sa jeden program používa bez zmien aj niekoľko školských rokov.

Viaceri odborníci (Mertin, Zelinková, Kaprálek, Bělecký) sa zhodujú v tom, že IVVP musí sledovať dve základné roviny. Prvou je obsah vzdelávania, určenie metód a postupov. V druhej rovine sú sledované problémy žiaka pri vyučovaní, snaha ich eliminovať, vyzdvihnúť pozitívne oblasti vývoja dieťaťa.

Zelinková (2001) uvádza, že IVVP je tvorený podľa nasledujúcich princípov:

- **Vychádza z diagnostiky odborného pracoviska (CPPPaP, ČŠPP)**

Keďže niektoré údaje získané z diagnostiky sú veľmi odborné, učiteľ ich do programu nezapracováva, iba ich berie na vedomie (údaje o prenatálnom vývoji, dedičnosti a pod.). Niektoré údaje sú ale pre učiteľa veľmi dôležité (úroveň rozumových schopností, údaje, ktoré upresňujú diagnózu, poskytujúce ďalšie doplnujúce informácie) a majú byť zapracované do plánu. Napríklad tolerovať pomalé pracovné tempo dieťaťa, rešpektovať dopady poruchy na výsledky vzdelávania, rešpektovať krátkodobú pamäť a pod.

- **Vychádza z pedagogickej diagnostiky učiteľa**

Učiteľ musí rešpektovať zistenia odborného pracoviska, pracuje s údajmi, ktoré potrebuje. Opiera sa aj o vlastnú pedagogickú diagnostiku, skúsenosti a intuíciu.

- **Rešpektuje závery z diskusie so žiakom a rodičmi**

Aktivita a pomoc rodičov je dôležitá a treba ju podporiť, pretože dobrá spolupráca s rodinou môže výrazne pomôcť v procese integrácie. S rodičmi je potrebné hovoriť otvorene, oboznámiť ich s prognózou, resp. možnými problémami. Ak je nevyhnutné redukovať učivo, treba rodičov upozorniť, že tento fakt môže ovplyvniť možnosti výberu štúdia na strednej škole.

Ak sa rodičia nezaujímajú o prípravu na vyučovanie a požadujú iba úľavy, je potrebné argumentovať spoločnou dohodou o spolupráci s rodičmi, ktorá má byť súčasťou IVVP. Podiel žiaka sa mení v závislosti od jeho veku a vyspelosti. Pri príprave IVVP ho netreba vynechať, určité úlohy, ktoré bude plniť môžu mať významný motivačný účinok.

- **Pre tie predmety, kde sa handicap výrazne prejavuje, je vypracovaný individuálny výchovno-vzdelávací plán**

Keďže IVVP sa sústreďuje na opis používania špeciálnych metód a foriem, na personálne, materiálne a organizačné zabezpečenie vzdelávania je zameraný na ten predmet (predmety), kde sa znevýhodnenie prejavuje a na ktorom nie je možné žiaka vzdelávať bežným spôsobom. Ak je to nevyhnutné, sú pre daný predmet (predmety) vypracované individuálne vzdelávacie plány s úpravou obsahu vzdelávania.

- **Za vypracovanie IVVP je zodpovedný triedny učiteľ**

Pri jeho konštrukcii spolupracuje s ostatnými učiteľmi a poradenským zariadením.

3.3 Tvorba IVVP

Práca na programe by vždy mala byť dielom všetkých zúčastnených – triedny učiteľ, učitelia jednotlivých predmetov, výchovný poradca, školský psychológ (príp. poradenský), školský špeciálny pedagóg (príp. poradenský). Ak to je nevyhnuté, môžu na IVVP participovať aj iní odborníci, prípadne rodičia, ale tvorba programu je záležitosťou a zodpovednosťou školy.

Pri vypracovávaní IVVP učiteľ sleduje nasledovné aspekty:

- dlhodobé ciele
- krátkodobé ciele
- rešpektovanie individuálnych potrieb dieťaťa

Podľa Kapráleka – Běleckého (2011) má plánovanie priebehu vzdelávania mnohé špecifiká, ale tu platia všeobecné princípy využívané v oblasti riadenia:

- *Kde sme?* – východiská (audit)
- *Kam sa chceme dostať?* – ciele, plány (konštrukcia)
- *Ako sa tam dostaneme?* – priebeh a realizácia (implementácia)
- *Dostali sme sa na určené miesto?* – vyhodnotenie (evalvácia)

Takýto model môžeme využiť aj pri tvorbe IVVP, pričom využijeme vedomosti z pedagogiky, psychológie, biológie, ale aj vedomosti a skúsenosti z riadenia a manažmentu.

3.3.1 Audit

Prvým krokom na stanovenie IVVP je audit aktuálneho stavu žiakových kompetencií (vedomostí, zručností, návykov, postojov), ale aj vonkajšie okolnosti, ktoré jeho vzdelávanie ovplyvňujú. V našich podmienkach je auditom

špeciálno-pedagogická diagnostika (ktorá je realizovaná v poradenských zariadeniach) a pedagogická diagnostika, realizovaná učiteľom.

Východiská:

- **kazuistika** – základné informácie o žiakovi, stručný náčrt situácie v rodine, MŠ a pod.
- **výber z dokumentácie** – správa z vyšetrenia v CPPP alebo ČŠPP, stanovisko logopéda, terapeuta, odporúčanie na integráciu, závery zdravotníckej dokumentácie
- **pedagogická diagnóza** – stručný opis školských problémov

Najčastejšie chyby:

- rodičia odmietnu škole poskytnúť výsledky odborného vyšetrenia, alebo odmietnu vyšetrenie absolvovať,
- škola vykazuje žiakov so ŠVVP na základe lekárskeho vyšetrenia (bez pedagogickej, psychologickkej a špeciálnopedagogickej diagnostiky), príp. dieťa bolo diagnostikované v poradenskom zariadení, ktoré nie je zaradené v sieti škôl a školských zariadení MŠVVaŠ SR (napr. zdravotnícke zariadenie, klinické pracovisko),
- škola „diagnostikuje“ žiakov so ŠVVP iba na základe svojich pozorovaní, bez odbornej diagnostiky

3.3.2 Postup pri konštrukcii IVVP

V dostupnej literatúre môžeme nájsť viacero návrhov a odporúčaní na tvorbu a štruktúru IVVP. Treba zdôrazniť, že nemožno vypracovať univerzálny vzor IVVP, pretože každý program musí byť vypracovaný vzhľadom na individualitu žiaka, jeho špeciálnopedagogické potreby s ohľadom na úroveň jeho schopností a vedomostí.

Odporúčaná štruktúra IVVP

Osobné údaje žiaka – meno, priezvisko, dátum narodenia, trieda, ročník, rok školskej dochádzky, uviesť, ak žiak navštevoval nultý, alebo prípravný ročník.

Údaje o žiakovi, ktoré sú dôležité na riešenie problému – aké problémy má žiak pri edukácii, kedy sa objavili, ako ovplyvňujú vzdelávanie, aké má žiak rodinné zázemie, záujmy, ktoré pomôžu pri motivácii žiaka.

Príklad: žiak 2. ročníka ZŠ, dyslexia, ADHD

Žiak má problémy pri čítaní, ťažkosti sa objavili v 1. ročníku. S pribúdajúcimi nárokmi stráca záujem o učenie, nedokáže sa sústrediť, je nepokojný, nerád chodí do školy. Má rád zvieratá a rád kreslí. Veľa času trávi pri PC. Rodičia kontrolujú prípravu na vyučovanie nepravidelne, ale konzultácii so školou sa zúčastňujú.

Závery diagnostických vyšetrení: CPPPaP, ČŠPP, iných odborníkov napr. logopéd, neurológ, psychiater, rehabilitačný lekár ap., ktorí sa majú k diagnostike vyjadriť, odporučí poradenské centrum, prípadne lekár.

Príklad: žiak 3. ročníka ZŠ, dyslexia, ADHD

CPPP vydala vyjadrenie k integrácii žiaka a odporúčanie na vzdelávanie podľa IVVP dňa 10.6.2012, platnosť diagnostiky je do 31.8.2014. Rodičia žiaka požiadali riaditeľa ZŠ o integráciu.

Závery vyšetrení: Celkové rozumové schopnosti sú na priemernej úrovni, verbálna zložka je na nadpriemernú. Dyslexia na podklade poruchy vývoja reči, dyslália, nedostatočne rozvinutá sluchová analýza a syntéza, poruchy priestorovej orientácie, ťažkosti pri vyjadrovaní. Porucha pozornosti, hyperaktivita. Úzkostný pri činnostiach súvisiacich s čítaním a komunikácií vôbec. Žiak nosí okuliare, je krátkozraký.

M. je žiakom so ŠVVP, diagnóza dyslália, dyslexia, ADHD. Rodičia s integráciu súhlasia.

Závery pedagogickej diagnostiky (informácie o žiakovi v oblasti schopností učenia, manuálnych zručností, charakteristika jeho osobnosti), potrebné je vyzdvihnúť silné stránky žiaka, z ktorých je potrebné vychádzať a posilňovať

ich. Potrebné je uviesť aj problémy, nedostatky a neúspechy žiaka pri edukácii. Pedagogickú diagnostiku vypracuje triedny učiteľ v spolupráci s ostatnými pedagogickými zamestnancami.

Príklad: žiak 2. ročníka ZŠ, dyslexia, dysgrafia, ADHD

Číta pomaly, zamieňa si hlásky, prečítaný text dokáže reprodukovať iba čiastočne aj to s chybami. Jeho vedomosti sú útržkovité, pozornosť je krátkodobá, dokáže pracovať max. 5-7 min. Často vybehne z lavice a ruší priebeh vyučovania. Potrebuje častú motiváciu a striedanie činnosti. Rád a pekne kreslí, zaujíma sa o prírodu, má dobré vedomosti o rastlinách a zvieratách. V kolektíve má problémy, je hašterivý, vyvoláva konflikty. V triede má jedného spolužiaka, s ktorým si rozumie, rád sa s ním hrá a rešpektuje ho.

Zabezpečenie integrácie

Materiálno-technické – uviesť aké didaktické, materiálne, technické, kompenzačné a špeciálne učebné pomôcky budú potrebné pri vyučovaní, napr. tabuľky, prehľady, encyklopédie, špeciálne texty, PC, špeciálne edukačné programy, špeciálne softvéry, špeciálna lavica, oddychový kútik, zabezpečenie polohovania žiaka a pod.

Príklad: žiak 6. ročníka ZŠ, dyslexia

Odporúčané pomôcky: čítacie okienko, špeciálne upravené texty na čítanie, podľa potreby tabuľky, encyklopédie, využívať odborné informácie z metodického materiálu CPPPaP – Cvičenia pre dyslektikov, tvrdé a mäkké kocky, bzučiak na rozlišovanie krátkych a dlhých samohlások, PC a špeciálny edukačný program na vyučovanie SJ a AJ.

Organizácia vyučovania – uviesť, či žiak bude vzdelávaný v bežnej triede formou školskej integrácie, či bude na niektorých predmetoch zaradený do inej triedy.

Príklad: žiak 5. ročníka ZŠ, dyslexia,

Žiak bude vzdelávaný v bežnej triede vo všetkých predmetoch. Bude mať vypracovaný individuálny plán na slovenský a anglický jazyk s redukovaním učiva.

Požiadavky na zmenu organizácie výchovno-vzdelávacieho procesu – žiak bude sedieť v prvej lavici pri stole učiteľa, bude sedieť sám, alebo s pokojným spolužiakom, poskytneme mu dlhší čas na vypracovanie úlohy, príprava diferencovaných úloh, forma skúšania, ktorá žiakovi najviac vyhovuje.

Príklad: žiak 2. ročníka ZŠ, dyslexia, ADHD

Žiak bude sedieť v prvej lavici pri učiteľovi so spolužiakom, s ktorým má kamarátsky vzťah, navzájom sa rešpektujú a ktorý mu bude pomáhať. Na lavici bude mať iba tie pomôcky, ktoré bezprostredne potrebuje na danej vyučovacej hodine. Učiteľ zabezpečí zadávanie diferencovaných úloh, na vypracovanie ktorých dostane primerane dlhý čas. Pri skúšaní preferovať ústnu formu, často využívať motiváciu. Pri hodnotení vysvetliť žiakovi nedostatky, vyzdvihnúť úspechy a pokroky.

Personálne zabezpečenie – pedagogický asistent, starostlivosť školského špeciálneho pedagóga, školského psychológa, intervencie v poradenskom zariadení, zdravotníckom zariadení a pod.

Príklad: žiak dyslexia, ADHD

Žiak bude mať zabezpečenú starostlivosť školského špeciálneho pedagóga podľa rozvrhu 2x týždenne, bude s rodičmi chodiť na terapeutické cvičenia k psychológovi do CPPPaP podľa pokynov.

Špecifiká vyučovacieho procesu

Uvedieme, podľa akého učebného plánu a ročníka bude žiak postupovať, o aký predmet je učebný plán doplnený, z ktorého predmetu alebo jeho časti je žiak oslobodený a prečo. Ďalej sa uvedú zmeny v učebných osnovách, či žiak postupuje podľa UO vo všetkých predmetoch, ak postupuje podľa redukovaných UO, tak v ktorých predmetoch, prípadne v ktorých predmetoch postupuje podľa nižšieho ročníka.

Príklad: žiak 3. ročníka ZŠ, dyslexia, dysgrafia

Žiak bude vzdelávaný podľa školského vzdelávacieho programu v pôvodnej triede. Vyučovanie bude realizované s prihliadnutím na jeho diagnózy. IVVP je

platný počas celej dochádzky žiaka na 1. stupni ZŠ, jeho čiastkové body budú upravované podľa potreby. Úprava učebných osnov nie je potrebná.

Konkrétne úlohy v jednotlivých predmetoch

V tejto časti IVVP uvedieme konkrétne edukačné ciele v jednotlivých predmetoch t. j. modifikáciu učebného plánu a učebných osnov, resp. ich úpravu (individuálny výchovno-vzdelávací plán). Úpravu učebných osnov sa vypracuje iba vtedy, keď žiak nemôže postupovať podľa osnov daného ročníka, alebo ak potrebuje iné úpravy. Uvedieme aj odporúčania odborníkov podľa jednotlivých predmetov.

Modifikácia vyučovacích metód spočíva:

- v redukcii cieľov a úloh (odstránenie úloh a cieľov, ktoré sú neprimerané vzhľadom na druh a stupeň postihnutia žiaka,
- rozšírenie cieľov a úloh (rozvíjajúce cvičenia),
- zmena v časovom rozvrhnutí dosiahnutia cieľa (poskytovanie dlhšieho času na splnenie úlohy, plnenie menej náročných úloh napr. namiesto diktátu doplnovacie cvičenia)

Príklad: žiak 2. ročníka ZŠ, dyslexia, dysgrafia

Žiak sa bude vzdelávať podľa osnov 2.ročníka ZŠ spoločne s triedou, pozornosť bude venovaná reedukácii špecifických ťažkostí – nácvik rozlišovania krátkych a dlhých samohlások, rozlišovanie slabík di-dy, ti-ty, ni-ny. Denne budú realizované cvičenia sluchovej analýzy, syntézy a diferenciácie. Úprava osnov nie je potrebná. Špecifické cvičenia a nápravu porúch bude zabezpečovať školský špeciálny pedagóg.

Zabezpečenie špeciálno-pedagogických potrieb

Odporúčané postupy pri všetkých predmetoch

- tolerovať pomalé pracovné tempo,
- preferovať ústnu skúšku pred písomnou,
- ponechať dostatok času na spracovanie a kontrolu písomných prác,

- ponechať dostatok času na porozumenie textu alebo žiakovi pomôcť s porozumením,
- namiesto poznámok používať podčiarkovanie v texte,
- často motivovať, povzbudiť, poskytovať pozitívnu spätnú väzbu,
- pokyny rozdeliť na menšie časti a ak to je potrebné, každú z nich žiakovi zvlášť opakovať,
- pomôcť žiakovi s usporiadaním jeho vecí,
- voliť činnosti adekvátne jeho schopnostiam,
- odmeňovať snahu, nie iba dobré výsledky,
- ponechať žiakovi viac času a netrestať ho, ak prácu nedokončí,
- podporovať skupinovú prácu, ktorá mu pomôže so sociálnou interakciou,
- priebežne overovať správne porozumenie zadania,
- zohľadňovať poruchy výslovnosti, pamäti, psychomotorický nepokoj, impulzivitu, výkyvy a kolísanie výkonnosti,

Slovenský jazyk a literatúra (materinský jazyk)

- zamerať sa na zvládnutie techniky čítania a prebudenia záujmu o čítanie,
- dbať na správne osvojenie tvarov tlačenej aj písanej písma, postupne zvyšovať náročnosť zadávaných úloh opis, prepis, diktát),
- upevňovanie pravoľavej orientácie, rozlišovanie tvarov písmen, precvičovanie analýzy a syntézy slabík

Formy a metódy vyučovania

- individuálna práca, zadávanie diferencovaných úloh,
- práca vo dvojici
- vyberať texty s prihliadnutím na dĺžku, typ a veľkosť písma, obsah
- zaraďovať manipulačné metódy (vystrihovanie, obkresľovanie, modelovanie,
- skladanie obrázkov,
- využívať počítačové edukačné programy pre dyslektikov,
- využívať špeciálne pomôcky

Hodnotenie a klasifikácia

Uvedieme, podľa ktorých metodických pokynov budeme žiaka hodnotiť a aké postupy uplatníme pri overovaní vedomostí žiaka. Odporúčame, aby v IVVP bolo uvedené, čo bude mať žiak napísané v doložke vysvedčenia.

Príklad: žiak 4. ročníka ZŠ, dyslexia, dysgrafia

Žiak bude hodnotený podľa Metodického pokynu č. 22/2011 – hodnotenie žiakov ZŠ (čl. 4, ods. 4) a príloha č. 2 Zásady hodnotenia žiaka so zdravotným znevýhodnením začleneného v ZŠ. Pri overovaní vedomostí treba využívať predovšetkým slovnú formu, oceniť snahu, taktne upozorniť na nedostatky. Písomné práce neopravovať červenou, vyznačené chyby so žiakom analyzovať, tolerovať pomalšie pracovné tempo. V predmete SJ a AJ bude žiak hodnotený slovnou.

V doložke vysvedčenia uviesť: Žiak bol vzdelávaný podľa individuálneho vzdelávacieho programu uplatňovaného v predmetoch SJ a AJ.

Finančné zabezpečenie

Finančné zabezpečenie integrácie každého žiaka je potrebné vopred pripraviť, aby mohlo vedenie školy zabezpečiť nákup potrebného zariadenia, učebných textov, pomôcok, textov, zabezpečenie školského špeciálneho pedagóga, pedagogického asistenta. Príklad:

Pomôcky: 25 € nákup špeciálnych písacích potrieb, tabuliek

Špeciálny výukový program: zakúpený v predchádzajúcom školskom roku

Texty, odborná literatúra: 150 € (pre viac žiakov)

Kontinuálne vzdelávanie pre triednu učiteľku: prostredníctvom MPC v rámci projektu, bezplatne

Školský špeciálny pedagóg: finančné zabezpečenie prostredníctvom zriaďovateľa

Spolupráca s rodičmi

Školský zákon dáva zákonnému zástupcovi právo vybrať formu vzdelávania pre svoje dieťa, má však aj povinnosť spolupracovať so školou, oznamovať zmeny v správaní svojho dieťaťa a zabezpečovať intervenciu, ktorú nemôže

realizovať škola – rehabilitáciu, ak v škole nie je školský špeciálny pedagóg, rodič zabezpečí terapeutické a kompenzačné cvičenia na odbornom pracovisku. V IVVP je vhodné uviesť aj to, akým spôsobom budú participovať pri vzdelávaní svojho dieťaťa, napríklad ako mu budú pomáhať pri príprave na vyučovaní, ako často budú konzultovať výsledky žiaka s učiteľmi, školským špeciálnym pedagógom a výchovným poradcom.

Príklad: žiak 3. ročníka ZŠ, dyslexia, dysgrafia, ADHD

Rodičia budú realizovať špeciálne cvičenia podľa pokynov školského špeciálneho pedagóga a psychológa z CPPPaP. Minimálne 1-krát mesačne budú konzultovať výsledky svojho dieťaťa s triednym učiteľom a školským špeciálnym pedagógom. O zmenách v správaní a problémoch pri príprave na vyučovaní budú bezodkladne informovať triedneho učiteľa.

Podiel integrovaného žiaka na tvorbe IVVP

Je účinným motivačným prostriedkom, je možné ho však využívať iba u starších žiakov (II. stupeň ZŠ a stredná škola). Žiak má pocit spoluzodpovednosti, je viac naklonený na plnenie úloh vyplývajúcich z IVVP.

Príklad: žiak 7. ročníka ZŠ, dyslexia

Na vyučovanie sa bude pripravovať sám s výnimkou slovenského jazyka a anglického jazyka, kde mu pri príprave budú pomáhať rodičia. Písomné domáce úlohy si dá skontrolovať rodičom, bude ich informovať o tom, ako sa pripravil na vyučovanie.

Bude sa starať o svoje pomôcky, ktoré bude mať uložené v skrinke v triede. Ak si nebude vedieť s ničím poradiť, povie to triednej učiteľke. Na internete si vyhladá texty a materiály k témam, ktoré ho zaujímajú a pripraví projekt.

Informácie ostatným učiteľom

Sú potrebné z dôvodu, že učители predmetov, na ktoré má porucha, či postihnutie dopad, potrebujú dostať pokyny, ako so žiakom pracovať a ako zjednotiť hodnotenie a klasifikáciu žiaka.

Príklad: žiak 4. ročníka, dyslexia, ADHD

Žiak má problémy s čítaním a pochopením obsahu textu. Pri zadávaní úlohy je potrebné overiť, či úlohu porozumel, častejšie ho kontrolovať. Podľa pokynov školského špeciálneho pedagóga pripravovať diferencované úlohy, striedať činnosti. Počas prestávok zabezpečiť zvýšenú kontrolu.

Kontrola a vyhodnotenie IVVP

IVVP je potrebné vyhodnocovať – splnenie, či nesplnenie krátkodobých a dlhodobých úloh, či žiak napreduje podľa očakávaní, či sú zvolené postupy efektívne, či nezlyháva v niektorom, prípadne vo viacerých predmetoch.

Dátum a podpisy účastníkov integrácie

IVVP sa vypracováva na začiatku školského roka, školský zákon určuje, že ho musí podpísať triedny učiteľ, riaditeľ školy a zákonný zástupca. Odporúča sa, aby ho podpísali aj tí účastníci integrácie, ktorí majú na jeho tvorbe a plnení najväčší podiel: školský špeciálny pedagóg, odborný zamestnanec poradenského zariadenia, výchovný poradca.

Najčastejšie chyby pri tvorbe a realizácii IVVP

Vypracovať dobrý IVVP a realizovať ho je náročná práca, ale na to, aby bola integrácia efektívna je potrebné vyvarovať sa nedostatkov.

Kaprálek a Bělecký (2011) uvádzajú nasledovné chyby a nedostatky:

IVVP nemá stanovené ciele – iba jasne a konkrétne stanovené a plnené ciele nám umožnia posúdiť úspešnosť vzdelávania žiaka so ŠVVP. Stáva sa, že tvorcovia IVVP stanovujú veľa náročných cieľov na krátke obdobie a následne žiadaná činnosť so žiakom nie je realizovaná dôsledne, žiak má problémy zorientovať sa v množstve informácií a činností bez akéhokoľvek vzdelávacieho efektu. *Činnosti jednotlivých účastníkov vzdelávania (učitelia, špeciálny pedagóg, psychológ, rodič) nie sú koordinované* – školský špeciálny pedagóg učí žiaka kompenzovať svoj problém, ale učiteľ kompenzačné techniky nevyužíva. Častým

problémom je aj absencia komunikácie medzi učiteľom a špeciálnym pedagógom v poradenskom zariadení. Spolupráca s rodičmi je nezriedka obmedzená na oboznámenie rodiča s programom a jeho podpísanie na začiatku školského roku. Všetky vymenované komunikačné bariéry znižujú efektivitu vzdelávania žiaka so ŠVVP.

Reedukácia, kompenzácia a špeciálne starostlivosť je zamieňaná za doučovanie – niektorí pedagógovia realizujú doučovanie nezvládnutého učiva bez toho, aby boli upravené ciele a obsah vyučovania. Žiak býva preťažovaný a stráca motiváciu.

Problém známkovania je nadradený plneniu vzdelávacích cieľov – ako ďalej konštatujú Kaprálek a Bělecký, prvoradým cieľom školy by malo byť vzdelávanie a nie hodnotenie.

Najčastejšie chyby a nedostatky pri konštrukcii programu:

- podcenenie úlohy auditu, povrchné vnímanie záverov odborných vyšetrení často spojené s neznalosťou problematiky,
- formálne stanovenie pedagogických cieľov,
- neschopnosť diferenciacie, prílišné zaťažovanie žiakov,
- všeobecnosť, alebo nesprávne zameranie IVVP,
- nevyváženosť IVVP, jeho zameranie iba na niektoré problémy žiaka, podcenenie čiastkových zložiek.

3.3.3 Implementácia

Kaprálek a Bělecký uvádzajú, že implementácia je to, k čomu audit a plánovanie smeruje, teda vlastný pedagogický proces, priama práca učiteľa so žiakom, alebo skupinou žiakov, realizácia plánovaných pedagogických zámerov. Pribeh implementácie je treba zaznamenať v pedagogickej dokumentácii. Samotný proces implementácie má prebiehať tak, aby IVVP bol pri edukácii pomocou, nie prekážkou. Potrebná je komunikácia medzi všetkými, ktorí sa

na vzdelávaní podieľajú. Organizačné a personálne zabezpečenie realizácie IVVP je potrebné prekonzultovať v poradenskom zariadení (organizačné formy vyučovania, spôsob reedukácie, starostlivosť školského špeciálneho pedagóga, pomoc pedagogického asistenta, resp. osobného asistenta).

Za najdôležitejšie faktory podporujúce úspešnú implementáciu IVVP považujú vzájomnú systematickú výmenu informácií medzi všetkými účastníkmi integrácie, otvorený prístup k žiakovi, jeho motivácia, systematickosť pri plnení čiastkových cieľov a kreativita pri voľbe činností.

Najčastejšie chyby a nedostatky implementácie:

- nedostatok času venovaný reedukácii,
- nepremyslená voľba organizačných foriem vyučovania,
- jednotný prístup k žiakom. (Kaprálek, Bělecký, 2011)

3.3.4 Evalvácia (vyhodnotenie)

Evalvácia pri IVVP je poskytnutie spätnej väzby, či zvolené postupy boli účinné pri reedukácii a aké vyučovacie výsledky žiak dosiahol. Pri vyhodnotení je potrebné vyzdvihnúť pozitíva, ale aj poskytnúť informácie o tom, ako plánovať ďalší postup pri vzdelávaní. Kvalitne spracovaná evalvácia tvorí podklad na vypracovaní IVVP na nasledujúce obdobie (spravidla ďalší školský rok).

Čiastkové vyhodnotenie je vhodné realizovať štvrťročne. Ak záver čiastkového hodnotenia ukáže, že plán je neúmerný možnostiam a schopnostiam žiaka, je možné ho v priebehu školského roku meniť, dopĺňať a upravovať.

Pri evalvácii sú dôležité kritériá, pre ktoré nie je možné dať jednotný návod, pretože iné kritéria budeme používať pri hodnotení žiaka s mentálnym postihnutím, iné pri integrácii žiaka so ŠVVP a pod.

Kaprálek a Bělecký odporúčajú ako príklady možných kritérií:

- plnenie cieľov stanovených vo vzdelávacom programe,
- sociálny aspekt integrácie,
- spokojnosť a motivácia žiaka,
- výsledky reedukácie,
- kvalita kompenzácie hendikepu,
- spokojnosť rodičov.

Pravidlá a zásady hodnotenia žiakov uvádzajú metodické pokyny pre jednotlivé druhy škôl, ktoré schválilo MŠVVaŠ SR. Z hľadiska žiakov so ŠVVP je dôležitá príloha č. 2 k metodickému pokynu č. 22/2011 na hodnotenie žiakov ZŠ.

Príklad: žiak 4. ročníka, dyslexia, vyhodnotenie IVVP na konci školského roku. Realizácia IVVP prebiehala s menšími problémami, ktoré vyplývali z nedostatočnej spolupráce s rodičmi a nedostatočnej pripravenosti triednej učiteľky. Vyučujúca zadávala žiakovi takmer rovnaké úlohy, nevyužívala diferencovaný prístup. Komunikácia s rodičmi bola nepravidelná a nedostatočná. Počas druhého polroku sa triedna učiteľka absolvovala vzdelávanie k problematike porúch učenia, čo pozitívne ovplyvnilo priebeh edukácie a výsledky žiaka. Škola nadviazala spoluprácu s kurátorkou a zlepšila sa aj spolupráca s rodičmi.

V druhom polroku sa prospech žiaka zlepšil, neboli zaznamenané také veľké výkyvy, ako v 1. polroku. Pri hodnotení a klasifikácii bola využívaná pozitívna motivácia.

Výsledky žiaka v SJ sú priemerné, zlepšila sa úroveň čítania, chyby sa vyskytujú v menšej miere. Kvalita čítania s porozumením je stále na nízkej úrovni.

Vzťah žiaka ku škole sa postupne zlepšuje, prejavuje snahu spolupracovať. Jeho pracovné tempo je stále pomalé. Úroveň písomných prác a úprava zošitov sa zlepšuje. Pomôcky síce neudržiava v poriadku, ale po upozornení sa snaží svoje veci zorganizovať.

Sociálna adaptácia neprebieha úspešne, pre negatívne prejavy správania býva často terčom posmechu spolužiakov. V tomto smere bude potrebné, aby s kolektívom triedy pracoval psychológ.

Pri doplnení IVVP v budúcom školskom roku bude potrebné prekonzultovať so špeciálnym pedagógom využívanie špeciálnych metód a foriem práce a zadávanie diferencovaných úloh. Pokračovať v nápravných cvičeniach.

Najčastejšie chyby a nedostatky vyhodnotenia:

- nesprávna voľba hodnotenia žiaka, nedodržiavanie MP a odporúčaní poradenského centra,
- hodnotenie realizované formálne, nekonkrétne, bez potrebnej analýzy. (Kaprálek, Bělický, 2011)

4/ Vzory IVVP

IVVP pre žiaka so ŠVPU na prvom stupni ZŠ

Audit

Kazuistika

M. je žiakom 2. ročníka, do školy chodí v mieste bydliska. V jeho ranom a predškolskom veku nemal žiadne ťažkosti, od troch rokov chodil do MŠ. Žije vo funkčnej rodine s bratom a sestrou; otec aj matka pracujú. M. absolvoval prvú triedu s menšími problémami, v druhom polroku 2. ročníka sa začali prejavovať nedostatky v čítaní a písaní. Ani v 1. ročníku nepatrili medzi vynikajúcich čitateľov, ale v 2. ročníku sa jeho výkony v porovnaní s ostatnými spolužiakmi výrazne znížili. Triedna učiteľka kontaktovala rodičov a po dvoch mesiacoch ich presvedčila, aby súhlasili s jeho vyšetrením v CPPPaP.

Výber z dokumentácie

Správa z CPPPaP

Žiak bol vyšetrený na základe návrhu triednej učiteľky pre problémy pri čítaní a písaní. Kontakt nadviazal bez problémov, neskôr bol pri vyšetrení napnutý a podráždený. Celková úroveň rozumových schopností je mierne nadpriemerná, názorová úroveň prevyšuje verbálnu.

Lateralita je pravostranná, ruka strnulá, pomalé tempo pri písaní. Písmo je neúhľadné, kostrbaté, vynecháva písmená a znamienka. Číta pomaly, zamieňa si b-d, s-z, slabikuje, občas hláskuje. Čítanému textu rozumie čiastočne.

Záver:

Poruchy učenia – dyslexia, dysortografia stredného stupňa. Žiaka odporúčame vzdelávať integrovanou formou, spĺňa podmienky žiaka so ŠVVP.

Pedagogická diagnostika

V triede je 21 žiakov, jeden žiak integrovaný žiak s mentálnym postihnutím. M. má problémy v kolektíve, dobre si rozumie so spolužiakom, s ktorým sedí. Problémy pri vyučovaní ho trápia, nerád chodí do školy. Okrem SJ nemá väčšie problémy, rád kreslí a zaujíma sa o prírodu.

Čítanie: slabikuje, hláskuje zamieňa si hlásky, pri čítaní si domýšľa. Nevydrí dlho čítať, zvládne iba kratšie texty. Podľa vyjadrenia rodičov doma číta iba to, čo dostane na úlohu, rád si prezerá knihy o prírode.

Písanie: Opisuje pomaly, ale presne, občas zabudne na dĺžne a mäkkčene. Pri prepise robí veľa chýb, písmo má neúhľadné. Zamieňa si malé a veľké písmená. Diktovaný text nie je schopný napísať tak, aby bol zrozumiteľný.

Matematika: sčítuje a odčítuje bez problémov, pri písomnom počítaní robí chyby. Pri riešení slovných úloh sa stáva, že nepochopí úlohu. Zápisy sú nepresné s množstvom chýb.

Ostatné predmety: nemá problémy, vyniká v prírodovede.

Konštrukcia

Individuálny výchovno-vzdelávací program

Meno, priezvisko žiaka: P. L.

Dátum narodenia: 22. 4. 2001

Trieda, ročník: II. A, 2. ročník

Záver auditu

CPPPaP vydala odporúčanie na integráciu; diagnóza dyslexia, dysortografia, je potrebné vypracovať IVVP. Rodičia požiadali školu o integráciu, majú záujem spolupracovať.

Diagnóza: dyslexia, dysortografia

Zabezpečenie integrácie

Organizácia vyučovania: žiak sa bude vzdelávať v bežnej triede na všetkých predmetoch podľa IVVP vychádzajúceho zo ŠVP. Vyučovanie podľa IVVP do skončenia vzdelávania na I. stupni ZŠ (koniec 4. ročníka) v prípade potreby

bude IVVP doplnený. Žiak bude sedieť v prvej lavici s Petrom, s ktorým si rozumie a ktorý mu bude pomáhať pri školskej práci.

Personálne zabezpečenie: triedna učiteľka má požadovanú kvalifikáciu pre I. stupeň ZŠ, 6 rokov praxe. Má záujem absolvovať kontinuálne vzdelávanie z oblasti integrácie žiakov so špecifickými vývinovými poruchami učenia. Dva razy do týždňa bude v starostlivosti školského špeciálneho pedagóga, ktorý bude realizovať nápravné cvičenia.

Konkrétne ciele

Slovenský jazyk: zameriavať sa na zvládnutie techniky čítania a osvojenie správnych tvarov písmen s postupným zvyšovaním náročnosti zadávaných úloh: opis, prepis, doplnovacie cvičenia, diktát slov, diktát viet.

Formy a metódy vyučovania

Podľa pokynov školského špeciálneho pedagóga bude upevňovaná pravoľavá orientácia, analýza a syntéza slabík, nácvik správnych tvarov písmen. Denne precvičovať manipulačné zručnosti – strihanie, obkresľovanie, modelovanie, skladanie obrázkov, puzzle.

Pri vyučovaní využíva PC s didaktickými programami. Pri zadávaní úloh (nielen na SJ) overiť, či žiak porozumel textu a zadaniu.

Pomôcky: drevené a molitanové kocky, rôzne texty, metodická príručka na prácu s dyslektikom, písanky s pomocnými linajkami, didaktické programy, čítacie okienko.

Hodnotenie a klasifikácia

Žiak bude hodnotený podľa *Metodického pokynu č. 22/2011 na hodnotenie žiakov ZŠ* známkou vo všetkých predmetoch. Priebežne bude hodnotený slovne, aj známkou. Bude preferované ústne skúšanie pred písomným. Hlasné čítanie pred triedou využívať iba niekedy.

Text na doložke vysvedčenia: Žiak bol vzdelávaný podľa individuálneho vzdelávacieho programu v SJ.

Spolupráca s rodičmi

Rodičia budú pravidelne navštevovať školu, min. raz za mesiac. Svojho syna

budú denne kontrolovať a pripravovať sa s ním na vyučovanie podľa pokynov triednej učiteľky a školského špeciálneho pedagóga.

Finančné zabezpečenie

Celkové požadované náklady: 140 €

Z toho nové pomôcky: 120 €

Vzdelávanie triednej učiteľky: bezplatne prostredníctvom MPC

Texty: 20 €

Informácie ostatným učiteľom

Žiak má problémy s čítaním a pochopením obsahu textu. Pri zadávaní úlohy je potrebné overiť, či úlohu porozumel a priebežne ho kontrolovať. Pri práci častejšie striedať činnosti. Počas prestávok vyvoláva konflikty, potrebná je zvýšená kontrola.

Kontrola a vyhodnotenie

IVVP bude vyhodnotený v júni 2013, vyhodnotenie zrealizuje triedna učiteľka a školský špeciálny pedagóg.

Dátum: 15.9.2012

Mená a podpisy

Riaditeľ školy:

Triedna učiteľka:

Školský špeciálny pedagóg:

Zamestnanec CPPPaP:

Rodičia:

IVVP pre viacnásobne postihnutého žiaka 3. ročník

Audit

Kazuistika

H. je žiačka s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia a diparetickou spastickou formou DMO. Má oneskorený vývin reči a dyzartriu. Je z rozvedenej rodiny, má jedného staršieho brata, ktorý je v 6. ročníku ZŠ, je zdravý a dosahuje veľmi dobré vyučovacie výsledky. O deti sa stará matka, ktorej boli zverené do výchovy. Otec sa o deti nezaujíma.

Záver vyšetrenia v ČŠPP

Žiačka je v starostlivosti ČŠPP od 3 rokov veku. Má mentálne postihnutie ľahkého stupňa, diparetickú formu DMO, oneskorený vývin reči, dysartriu. Navštevovala ŠMŠ, mala odklad plnenia povinnej školskej dochádzky, v 1. a 2. ročníku bola vzdelávaná v ŠZŠ, na konci 2. ročníka bola realizovaná readiagnostika, matka požiadala o integráciu v bežnej škole.

Pôvodné diagnózy boli potvrdené, na základe žiadosti matky odporúčame integráciu v bežnej škole, vypracovať IVVP, potrebné je zintenzívniť logopedickú starostlivosť.

Záver: LMR, diparetická forma DMO, NKS, odporúčame integrovať žiačku do bežnej ZŠ, vypracovať IVVP.

Diagnóza: ľahká MR, diparetická forma DMO, narušený vývin reči, dysartria.

Pedagogická diagnostika

Žiačka bola doposiaľ vzdelávaná v ŠZŠ, na žiadosť matky bola integrovaná do bežnej ZŠ. Jej vedomosti sú na úrovni žiaka 2. ročníka ŠZŠ. Veľké problémy má vo vyjadrovaní, navštevuje logopedickú ambulanciu.

Narušená jemná aj hrubá motorika, sebaobslužné činnosti má osvojené čiastočne, potrebuje pomoc a dozor. Pri práci vydrží iba krátku chvíľu, potrebuje pomoc a častú motiváciu. Je pomalá, ustráchaná, má problémy v kolektíve. Matka žiačke pomáha, navštevuje s ňou logopédiu, rehabilitáciu, spolupracuje so školou.

Konštrukcia

Individuálny výchovno-vzdelávací program

Meno, priezvisko žiaka:

Dátum narodenia:

Trieda, ročník: III. A, 3. ročník ŠZŠ

Záver auditu

CPPPaP vydala odporúčanie k integrácii, diagnóza mentálne postihnutie ľahkého stupňa, diparetická forma DMO, dyzartria, narušený vývin reči. Je potrebné vypracovať IVVP. Matka požiadala školu o integráciu, má záujem spolupracovať.

Diagnóza: mentálne postihnutie ľahkého stupňa, DMO diparetická forma, NKS

Zabezpečenie integrácie

Organizácia vyučovania: žiačka bude vzdelávaná v bežnej triede na všetkých predmetoch podľa IVVP vychádzajúceho zo školského vzdelávacieho programu pre ŠZŠ. Platnosť IVVP je do ukončenia vzdelávania na 1. stupni ZŠ (koniec 4. ročníka), v prípade potreby bude IVVP doplnený. Žiačka bude sedieť v prvej lavici pred stolom učiteľky, ktorá ju bude pravidelne kontrolovať a usmerňovať.

Personálne zabezpečenie: triedna učiteľka má požadovanú kvalifikáciu pre 1. stupeň ZŠ, 21 rokov praxe. Absolvovala vzdelávanie k problematike integrácie žiakov so ŠVVP do bežných škôl. V triede bude pracovať pedagogická asistentka. Dva razy za týždeň bude v starostlivosti školského špeciálneho pedagóga, ktorý bude realizovať nápravné cvičenia.

Matka zabezpečí pravidelnú starostlivosť logopéda a rehabilitačné cvičenia.

Konkrétne ciele

Všeobecno-vzdelávacie predmety: Žiačka bude postupovať podľa UO pre ŠZŠ, školský špeciálny pedagóg zabezpečí intervenciu v oblasti rozvíjania jemnej a hrubej motoriky, matka zabezpečí individuálnu logopedickú intervenciu u klinického logopéda a rehabilitácie.

Výchovné predmety: XX bude postupovať podľa svojich možností a schopností, učivo bude vychádzať z UO bežnej ZŠ. Žiačka je oslobodená od vyučovania Tv, rehabilitačná starostlivosť je zabezpečená v zdravotnom stredisku. *Pracovné vyučovanie:* bude zabezpečené v rámci vyučovania triednou učiteľkou, školským špeciálnym pedagógom počas starostlivosti, asistentkou učiteľa v priebehu vyučovania. Program na Pv bude realizovaný plnením UO pre ŠZŠ a rozvíjaním jemnej a hrubej motoriky, nácvikom sebaobslužných činností.

Formy a metódy vyučovania

Podľa pokynov školského špeciálneho pedagóga bude rozvíjaná jemná a hrubá motorika, upevňovanie a fixovanie výslovnosti vyvedených hlások. Každý deň precvičovať *manipulačné zručnosti*: strihanie, obkresľovanie, modelovanie, skladanie obrázkov, puzzle.

Pri vyučovaní využívať PC. Počas prestávok zabezpečiť polohovanie v relaxačnom kútiku, podľa potreby aj počas vyučovania. So žiačkou bude pracovať pedagogická asistentka, ktorá bude pomáhať pri prekonávaní architektonických a rečových bariér a pomáhať plniť IVVP.

Pomôcky: rôzne texty, tabuľky, obrázky, písanky s pomocnými linajkami, didaktické programy, logopedický program, pohovka, učebnice a pracovné listy pre 3. ročník ŠZŠ.

Hodnotenie a klasifikácia

Žiačka bude hodnotená podľa *Metodického pokynu na hodnotenie žiakov s mentálnym postihnutím ISCED 1* známku vo všetkých predmetoch. Priebežne bude hodnotená slovnou aj známku. Často využívať motiváciu.

Text na doložke vysvedčenia: Žiačka bola vzdelávaná podľa individuálneho vzdelávacieho programu A variant ŠZŠ.

Spolupráca s rodičmi

Matka bude pravidelne navštevovať školu, min. raz za mesiac, žiačku bude denne kontrolovať a pripravovať sa s ňou na vyučovanie podľa pokynov triednej učiteľky a školského špeciálneho pedagóga. Okrem toho zabezpečí ILL

u klinického logopéda a rehabilitačné cvičenia podľa pokynov neurológa a rehabilitačného lekára.

Finančné zabezpečenie

Celkové požadované náklady: 350 €

Z toho nové pomôcky: 160 €

Učebnice a texty: 80 €

Relaxačný kútik: 110 €

Plat asistentky: z nenormatívnych zdrojov MŠVVaŠ SR

Informácie ostatným učiteľom

Postupovať podľa IVVP, individuálny prístup, motivácia, časté striedanie činností.

Kontrola a vyhodnotenie

IVVP bude vyhodnotený v júni 2014, vyhodnotenie zrealizuje triedna učiteľka a školský špeciálny pedagóg.

Dátum: 15.9.2012

Mená a podpisy

Riaditeľ školy:

Triedna učiteľka:

Školský špeciálny pedagóg:

Zamestnanec CPPPaP:

Neurológ:

Rehabilitačný lekár:

Matka:

Pri vyučovaní žiakov so ŠVVP je potrebné dodržiavať určité zásady, aby integrácia bola efektívna.

Cieľom našej práce bolo poukázať na dôležitosť diagnostiky a kvalitného spracovania IVVP. Dôležitá a náročná práca učiteľov v procese integrácie vyžaduje rešpektovanie niektorých zásad – rešpektovanie individuality žiaka,

zabezpečenie odbornej špeciálnopedagogickej pomoci, využívanie špeciálnepedagogických metód a foriem práce a kompenzačných pomôcok, časté striedanie činností, motivácia pokračovanie v odbornej spolupráci a nepretržitý kontakt so špeciálnym pedagógom a psychológom, realizovanie školení a seminárov na tému integrácie s odborníkmi, ktorí majú náležité teoretické a hlavne praktické poznatky z tejto problematiky.

Pri rozhodovaní o začlenení žiaka so ŠVVP je dôležité poznať intelekt žiaka a podľa toho spracovať IVVP. Ak má žiak znížený intelekt na hraničné pásmo, nie je možné vzdelávať ho podľa UO pre ŠZŠ.

Mimoriadne vážnymi a častými chybami vo vzdelávaní je znižovanie nárokov na žiaka so ŠVVP a poskytnutie prehnaných úľav, čo vedie k opačnému efektu, ako chceme docieľiť. Aby sme tejto chybe zabránili, je vhodné vypracovaný IVVP konzultovať so zamestnancami poradenských zariadení.

Záver

Cieľom našej práce bolo spracovať študijný materiál, v ktorom by učiteľ dostal informácie, akým spôsobom je možné pristupovať k tvorbe individuálneho výchovno-vzdelávacieho plánu a tým skvalitniť edukáciu žiakov, ktorých nie je možné vzdelávať bežným spôsobom.

Práca s triedou, v ktorej je integrovaný žiak, je náročnejšia, vyžaduje od učiteľa i dôslednejšiu prípravu.

Pre triedneho učiteľa je dôležité nadviazať a udržiavať kontakt s odborníkmi z poradenských zariadení, zaujímať sa o prednášky, semináre a ďalšie vzdelávacie aktivity, ktoré sa týkajú integrácie.

Zoznam bibliografických odkazov

1. JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. 2008. *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. Praha : Portál, 2008. ISBN 80-7178-033-5.
2. KAPRÁLEK, K., BĚLECKÝ, Z. 2011. *Jak napsat a používat individuální vzdělávací program*. Praha : Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-824-1.
3. KRČAHOVÁ, E., ŠESTÁKOVÁ, S. 2012. *Integrácia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v bežnej škole*. Bratislava, MPC, 2012. ISBN 978-80-8052-443-2.
4. LECHTA, V. a kol. 1997. *Nové cesty k postihnutým ľuďom, rozvoj systému, poradenstva a integrácie*. Bratislava : LIEČREH GÚTH, 1997. ISBN 80-967 383-7-2.
5. LECHTA, V. 2010. *Základy inkluzivní pedagogiky*. Praha : Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7.
6. MERTIN, V. 1995. *Individuální vzdělávací program*. Praha : Portál, 1995. ISBN 80-7178-033-4.
7. Metodický pokyn č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy [online]. [cit. 2012-10-30]. Dostupné na internete: <https://www.google.sk/%8D.+22%2F2011+na+hodnotenie+%C5%BEiakov+z%C3%A1kladnej+%C5%A1koly&rlz=1C1LENN_enSK509SK509&aq=0&oq=metodick%C3%BD+pokyn+%C4%8D.+22%2F2011&aqs=chrome.1.57j0l3j62.15265j0&sourceid=chrome&ie=UTF-8>
8. MICHALÍK, J. 1999. *Školská integrace dětí s postižením*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 1999. s. 135. ISBN-80-7067-981.
9. NOVOSAD, L. 2000. *Základy speciálního poradenství*. Praha : Portál, 2000. s.159. ISBN 80-7178-197-5.

10. POŽÁR, L. Nové trendy v integrácii postihnutých. In *Školský psychológ*, 1999, ročník 9, č. 3, 4. ISSN 1213-7499.
11. Štátna školská inšpekcia – interný materiál: *Školská integrácia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP) a vzdelávanie žiakov so ŠVVP v špeciálnych triedach ZŠ* [online]. [cit. 2012-10-30]. Dostupné na internete: <http://www.ksunr.sk/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=451018&id_ktg=1031&p1=1430>.
12. ŠVECOVÁ, B. *Špecifické vývinové poruchy*. Dostupné na internete: <<http://www.zsporadenstvo.estranky.cz/clanky/dysgrafia--dyslexia--dyskalkulia--dysortografia.html>>.
13. VAŠEK, Š. 2003. *Základy špeciálnej pedagogiky*. Bratislava : Sapientia, 2003. ISBN 80-968797-0-7.
14. Zákon č. 245/2009 Z. z. o základných a stredných školách (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení niektorých predpisov [online]. [cit. 2012-10-15]. Dostupné na internete: <<http://www.minedu.sk/data/att/4124.pdf>>.
15. ZELINKOVÁ, O. 2001. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.
16. ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-317-X.
17. Návrh na prijatie žiaka so ŠVVP do špeciálnej školy, ŠMŠ, MŠ, ZŠ a do strednej školy [online]. [cit. 2012-10-15]. Dostupné na internete: <<http://www2.statpedu.sk/buxus/docs/integracia/formular17271.pdf>>.

Názov: **Tvorba individuálnych výchovno-vzdelávacích plánov pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**

Autori: RNDr. Eva Krčahová
PhDr. Soňa Šestáková

Recenzenti: Mária Kozlíková
Mgr. Magdaléna Labudová

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave

Odborná redaktorka: Mgr. Sylvia Laczová

Grafická úprava: Ing. Monika Chovancová

Vydanie: 1.

Rok vydania: 2013

Počet strán: 44

ISBN **978-80-8052-511-8**